

Daniel Cohen

**Die Landjudenschaften in Deutschland als Organe
jüdischer Selbstverwaltung von der frühen Neuzeit bis ins
neunzehnte Jahrhundert**

In cooperation with the Akademie der Wissenschaften zu
Göttingen

Volume 1: Rheinland, Mittelrheinlande und Hessen (1996.
770 pp.)

Volume 2: Mittelrheinlande und Hessen (Fortsetzung), Franken,
Pfalz-Saarland (1997. 654 pp.)

Volume 3: Pfalz-Saarland (Fortsetzung), Oberrheinlande,
Schwaben, Niedersachsen, Westfalen-Lippe, Ostfriesland,
Brandenburg-Preussen-Halberstadt, Mecklenburg (2001.
668 pp.)

דניאל כהן

**'בני המדינה' כמוסדות אוטונומיים של יהודי גרמניה
בעת החדשה עד ראשית המאה הי"ט**

בשיתוף פעולה עם האקדמיה למדעים בגטינגן, גרמניה.
כרך ראשון (1996. 770 עמ'); כרך שני (1997. 654 עמ'); כרך
שלישי (2001. 668 עמ')

בימים אלו נדפס הכרך השלישי והאחרון של אוסף התעודות הנוגעות בפעילותם של ארגוני 'בני המדינה' ששימשו מוסדות אוטונומיים של יהודי גרמניה בעת החדשה עד ראשית המאה הי"ט. שלא כמו ועדי הארצות ודומיהם במזרח-אירופה, שהיו המוסדות המרכזיים של ההנהגה העצמית היהודית וייצגו בהיקף מחוזי וארצי יחידות ארגוניות קטנות יותר, היו 'בני המדינה' בגרמניה של המאות הי"ז-י"ח איגודים של יחידים ששילבו את תפקידיה של קהילה מקומית באלו של גוף בין-קהילתי שייצג את היהודים כלפי חוץ וכלפי פנים.

התעודות המובאות באוסף משקפות את פעילותם של 'בני המדינה' בבחינת מוסדות האוטונומיה היהודית מכאן ובתורת כלים בידי השלטונות שאפשרו להם פיקוח ושליטה על חיי היהודים מכאן. מתוך המגוון הרחב של התעודות המתפרסמות בשלושת הכרכים מן הראוי להזכיר בראש ובראשונה את אלו העוסקות ב'יום הוועד', הוא היום שבו נתכנסו 'בני המדינה', בדרך כלל אחת לשלוש שנים, בעיקר לשם התקנת רשימות של משלמי המסים ושל הסכומים המשתלמים לשלטונות וכן לצורך מינוים של בעלי תפקידים בקהילות, כגון פרנסים, גבאים, שתדלנים, ורבי-אב"ד. כמו כן מובאות תקנות לבחירתם של בעלי התפקידים, לקביעת ה'ערך' (סכום המס) ולניהול

סוגיות במחקר התלמוד

יום עיון לציון חמש שנים לפטירתו של

אפרים א' אורבך

כ"א בכסלו תשנ"ז

תשס"א. 168 עמ'. כריכת בד.

סוגיות במחקר התלמוד

פרופסור אפרים א' אורבך היה אחד מגדולי החוקרים בחכמת ישראל. במחקריו המקיפים, האוצרים ידע עצום ומצטיינים בדיוקנות רבה, בחן פרופסור אורבך לעומק את הבעיות הגדולות שבתולדות ההלכה ואגב כך שרטט את עולמם של תלמידי החכמים שטבעו את חותמם בהלכה וחשף את הגותם.

באישיותו המיוחדת השתלבו חריפותו, בקיאותו ועמקותו של חוקר דגול וחירות מוחלטת בעיצוב דעותיו ודרכו של מנהיג ההולך לפני המחנה לא רק במחקר אלא גם בעשייה. הוא קיבל עליו אחריות וסמכות בפעילותו הציבורית אך ברח מן הכבוד. פנים אלו של אישיותו באו לידי ביטוי בדאגתו של פרופסור אורבך לעודד ולטפח דור חוקרים צעיר שימשיך במחקר טהור, דאגה שנתנה את אותותיה בכל פעילותו המדעית והציבורית הענפה באוניברסיטה ובאקדמיה. ברוח אישיותו הצנועה ועל פי הדרך שהכתיב הוזמנו להרצות ביום העיון לציון חמש שנים לפטירתו של פרופסור אפרים אורבך שישה חוקרים מצטיינים בני 'דור ההמשך' שקם בזכותו. החוקרים הצעירים האלה הרצו על נושאים מתחומי מחקריו המגוונים של פרופסור אורבך: פילולוגיה והיסטוריה, הלכה ואגדה, ראליה ואמונות ודעות, וכל הנושאים האלה למן ימי הבית ועד לימי הביניים. בקובץ שראה אור בעת האחרונה מתפרסמות ההרצאות שהחוקרים עיבדו למאמרים מלומדים מלווים בהערות ביבליוגרפיות עשירות: שלמה נאה, 'חירותא'; מנחם קיסטר - 'נעשה אדם - הייחוד בין אחדות לריבוי'; ורד נעם, 'גילוי מחודש של נוסח מקרא ומדרש'; מרדכי סבתו, 'בבלי סנהדרין - כתבי-יד וענפי נוסח'; עוזיאל פוקס, 'דרך ההכרעה, סמכות של טקסטים ומודעות עצמית - ההרורים על דרכי הפסיקה בשלהי תקופת הגאונים'; שמחה עמנואל, 'ר' ברוך ממגנצא - דמותו של חכם על פי שרידי כתביו'.

חמישים שנות מדע בישראל - הישגים ואתגרים

את הזרעים הראשונים של הפעילות המדעית בישראל נטעו עוד לפני קום המדינה חוקרים ומלומדים יהודים שבאו לארץ ישראל עם התעוררות התנועה הציונית וכוננו את מוסדות המחקר הראשונים בה. לימים נצטרפו אליהם חוקרים יהודים בולטים אשר עם עליית הנאצים, לשלטון סולקו ממוסדות המדע, ההוראה והמחקר באירופה ומצאו מקלט בארץ ישראל.

האבות המייסדים של המחקר המדעי בישראל היו חוקרים בעלי שיעור קומה ומורים מעולים שהביאו עמם מארצות מוצאם מסורת של מחקר מדעי לפי אמות מידה חמורות והשכילו לכוון תשתית מחקר מוצקה. הם נתנו בידי תלמידיהם כלים להמשיך במסורת ההקפדה, ההעמקה, העמידה בדרישות הגבוהות וההצטיינות בעבודתם המדעית. תחושת האחריות של מייסדי המדינה ומנהיגייה הראשונים לא רק לקיומה הפיזי של האומה אלא גם לטיפוח עתידה ודמותה של המדינה הניעה אותם לתמוך בכינונם של מוסדות ושל מכוני מחקר והוראה ושל מפעלים לאומיים.

בזכות אנשי הרוח והמדע הגדולים שהיו עמודי התווך של הפעילות המדעית בישראל ובזכות יזמות ממלכתיות מרחיקות לכת בטיפוחה הגיעה ישראל להישגים מדעיים מרשימים.

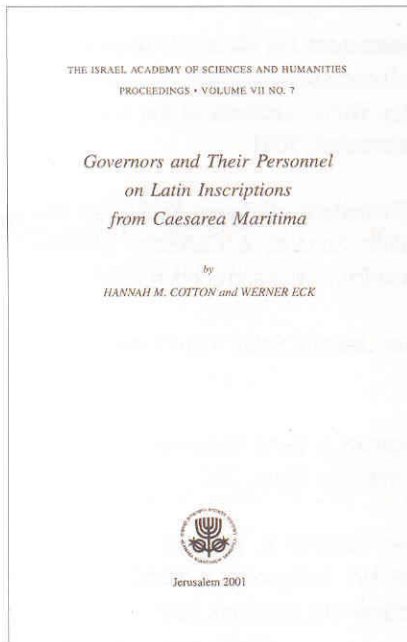
ענייניה הפנימיים של הקהילה. מן הפרוטוקולים של 'יום הוועד' אנו למדים על קווי המסגרת הארגונית של 'בני המדינה', ומן התקנות מתברר איך נתמלאה מסגרת זו תוכן מעשי. המשא ומתן עם השלטונות חייב גם חליפת איגרות ענפה שהמכתבים הכלולים באוסף מעידים עליה.

התעודות המכונסות בשלושת הכרכים - מהן שנכתבו בידי יהודים ומהן שנכתבו אל יהודים מטעם השלטונות - נוסחו בשלוש שפות: גרמנית, עברית ויידיש, והן מתפרסמות בלשון המקור בליווי הערות וביורים היסטוריים בגרמנית. המקורות ערוכים בחטיבות לפי מדינות מוצאם וכל חטיבה נחלקת לפרקים על פי מחוזות; בתוך כל פרק נשמר הסדר הכרונולוגי של התעודות.

במבוא מקיף סוקר המחבר את התפתחות ארגוני 'בני המדינה' ואת מוסדותיהם וכן את טיב המקורות שהמהדורה מיוסדת עליהם.

המהדורה המוערת הזאת הייתה מפעל חייו של ד"ר דניאל כהן, מנהלו לשעבר של הארכיון המרכזי לתולדות העם היהודי, אך למרבה הצער, סמוך להגשת כתב-היד להוצאה לאור של האקדמיה נפטר המחבר ולא זכה לראות את מפעלו בדפוס. הוא אף לא הספיק להשלים את הכנת ההערות לתעודות בחטיבות האחרונות בכרך המתפרסם עתה, והן מובאות אפוא רק בצירוף התמצית וציון מקורן. המחבר החל בהכנת שלושה מפתחות מקיפים לאוסף: מפתח אישים, מפתח מקומות ומפתח עניינים. על פי הדרך שטבע בהכנת מקצת הערכים עתה הולכת ונשלמת הכנת המפתחות לכל שלושת כרכי התעודות, והם יתפרסמו בכרך נפרד.

כיתוב על שבר עמוד מקיסריה. ההקדשה ללוקיוס קוסוניוס גאלוס, המושל הרומי של יהודה בשנת 120 בערך.

במלאות יובל להקמת המדינה ערכה האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים יום עיון ובו סקרו כמה מן החוקרים הבולטים בישראל את תולדות תחום מחקרם.

שלוש מן ההרצאות ראו אור ונתפרסמו בליווי ציונים ביבליוגרפיים ותצלומים היסטוריים:

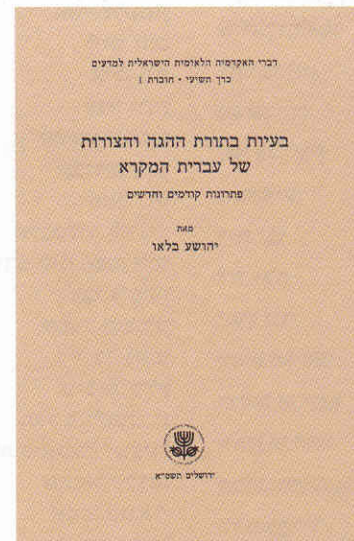
נתן שרון, 'הכימיה הביולוגית בישראל - לתולדות התחום ושושלת ההצטיינות הישראלית בו' (37 עמ', תש"ס).

יובל נאמן, 'מן הקורט ועד לקוסמוס - שבעים שנות פסיקה בישראל (1928-1998)' (63 עמ', תשס"א).

עזרא פליישר, 'חכמת ישראל במדינת ישראל - חזון והגשמה' (19 עמ', תשס"א).

עוד ראו אור בסדרות האקדמיה

דברי האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים, כרך תשיעי, חוברת 1: יהושע בלאו, 'בעיות בתורת ההגה והצורות של עברית המקרא - פתרונות קודמים וחדשים'. תשס"א. 12 עמ'.

Proceedings of the Israel Academy of Sciences and Humanities, Volume VII, no. 7:

Hannah M. Cotton and Werner Eck, 'Governors and Their Personnel on Latin Inscriptions from Caesarea Maritima'. 2001. 26 pp.